

Nr 33

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse, m. m.; given Stockholms slott den 23 januari 1959.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;
- 2) lag om ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 40 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen.

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att affärsbankerna, vilka för närvarande äger förvärva bostadsrätt till lägenhet endast för inrymmande av banklokalerna, får befogenhet att förvärva bostadsrätt jämväl i syfte att bereda bostad åt bankernas befattningshavare. Motsvarande utvidgning av gällande bestämmelser föreslås även beträffande sparbankerna och jordbrukets kreditkassor.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183)
om bankrörelse

Härigenom förordnas, att 54 § lagen den 31 mars 1955 om bankrörelse skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

54 §.

Bankaktiebolag må — — — — — annorlunda stadgas.

Bankbolag må förvärva:

dels fast egendom eller tomträtt, såframt med fånget åsyftas att bereda banken lokaler för dess inrymmande, eller bostadsrätt till lägenhet för sådant ändamål, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts;

dels fast egendom eller tomträtt, såframt med fånget åsyftas att bereda banken lokaler för dess inrymmande, bostadsrätt till lägenhet för sådant ändamål eller för att bereda bostad åt befattningshavare hos banken, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av bolag, som nu nämnts;

dels inventarier, — — — — — övrigt innehaver;

dels ock, — — — — — nu nämnts.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416)
om sparbanker

Härigenom förordnas, att 32 § lagen den 3 juni 1955 om sparbanker skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

32 §.

Sparbank må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fånget åsyftas att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande. För samma ändamål må jämväl förvärfvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomt-rätt, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Vill sparbank förvärva fast egendom, tomträtt eller aktie som nyss sagts eller förbättra byggnad, vari sparbankens lokaler äro eller avses bliva inrymda, för belopp, vilket sammanlagt med det belopp, vartill sparbanken förut tillhörig fast egendom, tomträtt eller aktie av ifrå-gavarande art bör uppskattas, över-stiger hälften av fonderna, skall frågan härom hänskjutas till huvudmän-nens prövning. Åtgärden må ej vid-tagas, där ej minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande hu-vudmännen uttalat sig för densamma samt beslutet tillika vunnit länssty-relsens stadfästelse.

Sparbank må ej förvärva fast egen-dom eller tomträtt, såframt ej med fånget åsyftas att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande. För samma ändamål må jämväl förvärfvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bo-lag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomt-rätt, eller förlagsbevis, utfärdat av så-dant bolag. *Bostadsrätt till lägenhet må även förvärfvas för att bereda bo-stad åt befattningshavare hos spar-banken.* Vill sparbank förvärva fast egendom, tomträtt eller aktie som nyss sagts eller förbättra byggnad, vari sparbankens lokaler äro eller avses bliva inrymda, för belopp, vilket sammanlagt med det belopp, vartill sparbanken förut tillhörig fast egen-dom, tomträtt eller aktie av ifråga-varande art bör uppskattas, översti-ger hälften av fonderna, skall frågan härom hänskjutas till huvudmän-nens prövning. Åtgärden må ej vidtagas, där ej minst två tredjedelar av de i frågans avgörande deltagande huvud-männen uttalat sig för densamma samt beslutet tillika vunnit länssty-relsens stadfästelse.

Vid tillämpning av första stycket *tredje* punkten skall uppskattningen av egendom, som där sägs, ske enligt stadgandena i 48 §, dock att värdet av aktie skall beräknas till belopp motsvarande den andel av bokförda värdet å bolagets egendom, vilken belö-per å aktien.

Vid tillämpning av första stycket *fjärde* punkten skall uppskattningen av egendom, som där sägs, ske enligt stadgandena i 48 §, dock att värdet av aktie skall beräknas till belopp motsvarande den andel av bokförda värdet å bolagets egendom, vilken be-löper å aktien.

Av lös — — — — — till föreningen eller aktiebolaget.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 40 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216)
om jordbrukskasserörelsen

Härigenom förordnas, att 40 § lagen den 25 maj 1956 om jordbrukskasserörelsen skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

40 §.

Kreditkassa må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fånget åsyftas att bereda kassan eller ansluten kassa lokaler för dess inrymmande. För samma ändamål må jämväl förvärfvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. Vill kreditkassa göra förvärv som här sägs skall frågan härom upptagas på stämman. Åtgärden må ej vidtagas, om ej minst två tredjedelar av samtliga röstande uttalat sig för densamma samt beslutet tillika godkänts av riksorganisationen.

Kreditkassa må ej förvärva fast egendom eller tomträtt, såframt ej med fånget åsyftas att bereda kassan eller ansluten kassa lokaler för dess inrymmande. För samma ändamål må jämväl förvärfvas bostadsrätt till lägenhet, aktie i bolag, som uteslutande har till syfte att förvalta för omförmälda användning förvärvad fast egendom eller tomträtt och vars aktiekapital uppgår till minst en tredjedel av egendomens bokförda värde, eller förlagsbevis, utfärdat av sådant bolag. *Bostadsrätt till lägenhet må även förvärfvas för att bereda bostad åt befattningshavare hos kassan eller ansluten kassa.* Vill kreditkassa göra förvärv som här sägs skall frågan härom upptagas på stämman. Åtgärden må ej vidtagas, om ej minst två tredjedelar av samtliga röstande uttalat sig för densamma samt beslutet tillika godkänts av riksorganisationen.

Av lös — — — — — till föreningen eller aktiebolaget.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningsamling.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 no-
vember 1958.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *utvidgad rätt för bank att förvärva bostadsrätt, m. m.* samt anför därvid följande.

I en den 20 mars 1958 dagtecknad skrivelse har *Svenska bankföreningen* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen förslag dels om införande i 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse av föreskrift att bank må förvärva bostadsrätt till lägenhet, avsedd att upplåtas till bostad åt befattningshavare hos banken, dels ock om sådan ändring av 59 § samma lag att bank må lämna kredit mot pant av aktier i och förlagsbevis utställda av förvaltnings- eller emissionsbolag, där bolagets aktier inregistrerats vid fondbörs inom riket och därstädes dagligen uppropas.

Över bankföreningens skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av *bank- och fondinspektionen, sparbanksinspektionen, bostadsstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, Svenska sparbanksföreningen* och *Svenska jordbrukskreditkassan*. Yttrande i ärendet har därjämte inkommit från *Sparbankernas bank aktiebolag*.

Svenska sparbanksföreningen samt Svenska jordbrukskreditkassan har i sina remissyttranden hemställt, att, därest de av bankföreningen föreslagna ändringarna i banklagen genomföres, motsvarande ändringar måtte komma till stånd i lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker respektive lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen.

I. Gällande bestämmelser m. m.

Med bankrörelse förstås sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänneligen begagnas. Bankrörelse må, förutom av Sveriges riksbank, drivas i princip endast av bankaktiebolag, som därtill erhållit Konungens tillstånd (oktroj). Bankaktiebolagens verksamhet regleras av lagen om bankrörelse. Angående sparbankerna och

jordbrukets kreditkassor är särskilt stadgat i lagen om sparbanker och lagen om jordbrukskasserörelsen.

Affärsbankerna och jordbrukets kreditkassor står under tillsyn av bank- och fondinspektionen. Tillsynsmyndigheten för sparbankerna är sparbanksinspektionen. Därjämte utövar vederbörande länsstyrelse viss tillsyn.

Enligt 54 § banklagen gäller såsom huvudregel, att bank för egen räkning får driva handel allenast med guld, mynt, växlar, checkar, anvisningar ävensom obligationer och andra för den allmänna rörelsen avsedda förskrivningar, dock ej förlagsbevis. Egendom, varmed bank ej må driva handel, äger den i princip ej heller förvärva. Från sistnämnda förbud har dock av naturliga skäl medgivits vissa undantag bl. a. i fråga om förvärv, som avser att tillgodose behovet av lokaler för bankens inrymmande. Redan lagen den 19 november 1886 angående bankaktiebolag medgav undantag från huvudregeln i detta hänseende. För erhållande av banklokaler får bank enligt gällande lagstiftning förvärva såväl fast egendom som tomträtt eller bostadsrätt ävensom i viss utsträckning också aktie i eller förlagsbevis utställt av bolag, som förvaltar för nämnda ändamål förvärvat fast egendom eller tomträtt. Däremot äger affärsbank icke förvärva nu nämnd egendom enbart i syfte att bereda bostäder åt anställda.

Sparbankerna har till ändamål att befordra sparsamhet genom att bedriva in- och utlåning av penningar och i samband därmed stående verksamhet. Jordbrukskasserörelsens huvudsakliga ändamål är att tillgodose jordbrukets kreditbehov samt att främja sparverksamhet. Såsom en naturlig konsekvens av huvudregeln angående sparbankernas och jordbrukskreditkassornas ändamål är dessas rätt att förvärva fast egendom och bostadsrätt inskränkt till att avse förvärv i syfte att bereda instituten lokaler för rörelsen. I 32 § första stycket sparbankslagen och i 40 § första stycket lagen om jordbrukskasserörelsen har upptagits bestämmelser liknande dem i 54 § banklagen. Förvärv av bostadsrätt i syfte som nyss nämnts är ej underkastat någon begränsning i sparbankslagen. Vill däremot jordbrukskreditkassa göra sådant förvärv skall frågan upptagas på stämman. Åtgärden må ej vidtagas, om ej minst två tredjedelar av samtliga röstande uttalat sig för densamma samt beslutet tillika godkänts av riksorganisationen.

I 59 § andra stycket banklagen stadgas, att bank icke må såsom pant mottaga aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. Av tredje stycket i samma paragraf framgår, att ej heller förlagsbevis som utfärdats av sådant bolag får av bank mottagas såsom pant. Motsvarande bestämmelser infördes år 1933 i då gällande banklag av år 1911 och grundades i huvudsak på förslag som framlagts av 1924 års bankkommitté. Såsom motivering för deras införande anfördes, att förbindelser av ifrågavarande slag visat sig vara och enligt sakens natur också måste vara riskfyllda.

1949 års banklagssakkunniga vitsordade i sitt betänkande med förslag till ny lag om bankrörelse m. m. (SOU 1952: 2), att det rent teoretiskt fanns

fog för att betrakta aktiekapitalet i ett holding- eller emissionsbolag såsom i dubbel måtto riskbärande; i ett sådant bolag bestod ju även tillgångarna av riskbärande kapital. Samtidigt framhöll emellertid de sakkunniga, att de förvaltningsbolag, vilkas aktier då var noterade på A:1-listan på fondbörsen, hade en tillfredsställande relation mellan eget och främmande kapital samt att detta också i stor utsträckning var fallet med de företag, vilkas aktier ingick i deras portföljer. De sakkunniga påpekade också att de nämnda, på börsen introducerade förvaltningsbolagen hade sina tillgångar placerade i ett flertal sinsemellan oberoende företag, vilket verkade utjämnande och stabiliserande på värdet av aktierna i bolagen. Av dessa skäl och då de sakkunniga fann det från samhällssynpunkt vara av intresse att tillgången på riskvilligt kapital ökades, föreslog de sakkunniga att förbudet mot belåning av förvaltningsbolags aktier och förlagsbevis skulle uppmjukas så, att undantag gjordes beträffande bolag, vilkas aktier inregistrerats vid fondbörs inom riket och därstädes dagligen uppropades.

Förslaget tillstyrktes av de remissinstanser, som yttrade sig i ämnet.

I den på betänkandet grundade propositionen anförde dåvarande departementschefen, att vissa skäl talade för en uppmjukning av förbudet i enlighet med vad de sakkunniga föreslagit, men att han likväl icke var beredd att omedelbart tillstyrka en sådan uppmjukning. Enligt hans mening var nämligen konsekvenserna av förslaget svåra att överblicka, varför ytterligare överväganden i vissa hänseenden måste ske, innan man tog slutlig ståndpunkt i frågan.

Bankoutskottet anförde i sitt utlåtande över propositionen, att utskottet funnit frågan vara av sådant intresse, att utskottet ville understryka vikten av att den i fortsättningen ägnades ingående uppmärksamhet av Kungl. Maj:t.

Enligt lagen den 29 juni 1923 om sparbanker ägde sparbankerna lämna lån mot pant av aktier och förlagsbevis till ett sammanlagt belopp motsvarande högst hälften av sparbankens fonder. 1948 års sparbankssakkunniga upptog denna regel oförändrad i sitt betänkande med förslag rörande ny lagstiftning om sparbanker. Under remissbehandlingen ifrågasattes om icke sparbankernas frihet att bevilja kredit mot säkerhet av förvaltningsbolags aktier eller förlagsbevis borde begränsas. Bank- och fondinspektionen erinrade sålunda i sitt remissvar om den av banklagssakkunniga föreslagna uppmjukningen av bestämmelserna rörande förvaltningsbolagen i 46 § i 1911 års banklag. Inspektionen ansåg att det knappast kunde vara åsyftat att härutinnan medgiva sparbank större frihet än affärsbank samt föreslog att banklagsförslagets nyss angivna bestämmelser i tillämpliga delar borde inarbetas i sparbankslagen. Föredragande departementschefen fann remissynpunkterna böra beaktas samt framhöll, att vad han uttalat i motsvarande fråga i banklagspropositionen hade avseende även å sparbankerna. I enlighet härmed upptar 28 § fjärde stycket sparbankslagen stadgande, som svarar mot förbudet i 59 § banklagen. Efter mönster av nämnda lagar har i 37 § andra stycket lagen om jordbrukskasserörelsen intagits motsvarande förbud för

jordbrukskassornas vidkommande. I den mån centralkassa eller jordbrukskassa efter centralkassans medgivande enligt nuvarande bestämmelser äger utlämna lån mot pant av aktier eller förlagsbevis får detta dock ske högst till ett sammanlagt belopp motsvarande hälften av den långivande kassans eget kapital.

II. Svenska bankföreningens framställning

Frågan om bostadsrättslägenheterna

Bankföreningen framhåller i sin skrivelse till en början, att på senare tid alltmera börjat framträda ett starkt behov för bankerna att kunna disponera lokaler ej blott för själva bankverksamheten utan också för att bereda bostäder åt anställd personal. Det förekommer i stor utsträckning att bankernas befattningshavare får sin tjänstgöring flyttad från en ort till en annan, vilket mången gång är enda utvägen att befordra en duglig tjänsteman och därigenom behålla honom i bankens tjänst. Flyttningar är emellertid på grund av läget på hyresmarknaden ofta förenade med betydande olägenheter för den enskilde och medför ej sällan att denne under lång tid tvingas leva åtskild från sin familj och därigenom underkasta sig både minskad trivsel och avsevärt ökade levnadskostnader. Helt naturligt måste detta ofördelaktigt påverka tjänstemännens intresse för flyttningar och därmed också i längden begränsa urvalet av allsidigt utbildade kandidater till högre poster. Bostadsbristen försvårar även nyrekrytering utifrån, särskilt i fråga om mera kvalificerade befattningar vid bankkontor i landsorten. Till följd av nämnda förhållanden har det också blivit allt vanligare, att företag i landsorten skaffar sig egna fastigheter eller bostadsrätter för att på så sätt kunna lösa personalens bostadsfrågor. Jämväl för att bankerna ej skall komma i efterhand i konkurrensen om arbetskraften är det därför önskvärt att de erhåller möjlighet att förvärva bostadslägenheter, som vid behov kan upplåtas till deras tjänstemän.

Möjlighet härtill föreligger i viss utsträckning redan nu, fortsätter föreningen. Om en bank förvärvat en fastighet för att i den inrätta banklokal, är det nämligen intet som hindrar att återstoden av byggnaden helt eller delvis uthyres till bostäder åt anställda. En sådan lösning ter sig dock ofta föga rationell. En banklokal måste ha ett gott affärsläge och ett fastighetsförvärv för inrymmande av en sådan lokal blir följaktligen i allmänhet mycket kostnadskrävande. Det är därför ej sällan att föredra att bankens lokalfråga ordnas på annat sätt, t. ex. genom att banklokalen innehas med bostadsrätt. Därtill kommer att ett gott affärsläge långtifrån alltid är ett lämpligt bostadsläge. Det finnes därför starka skäl för att bankerna bör få rätt inneha bostadslägenheter för de anställda även i andra fastigheter än de egna bankhusen. Föreningen vill framhålla, att ett dylikt medgivande sannolikt skulle underlätta försäljning och ombyggnad av en del äldre, omoderna fastigheter, som för närvarande befinner sig i bankernas ägo och som förutom banklokaler också innehåller personalbostäder.

Frågan om kreditgivning mot säkerhet av vissa aktier m. m.

Bankföreningen uttalar i sin skrivelse, att den utveckling, som ägt rum på det ekonomiska området sedan banklagssakkunniga år 1952 avgav sitt betänkande, givit nya belägg för hur angeläget det är, att tillgången på riskvilligt kapital kan ökas. Näringslivets kapitalförsörjning utgör i nuvarande läge ett av de mest brännande problemen i vår samhällsekonomi. Allt tyder också på, att detta icke är någon övergående företeelse. Tvärtom kan förutses att den nya tekniska utvecklingen och den påbörjade ekonomiska integrationen i Västeuropa kommer att medföra ett ytterligare stegrat kapitalbehov under den närmaste framtiden. Det är därför enligt bankföreningens mening angeläget, att man så långt möjligt undanröjer det hinder mot kapitalanskaffning genom nyemissioner i förvaltningsbolag som förbudet mot belåning i bank av dylika bolags aktier och förlagsbevis otvivelaktigt utgör.

III. Yttrandena**Frågan om bostadsrättslägenheterna**

Bankföreningens hemställan har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga, som yttrat sig i ämnet.

Bank- och fondinspektionen anknyter inledningsvis till vad bankföreningen nämnt om bankernas möjligheter att enligt gällande lagstiftning bereda bostäder åt anställda. Inspektionen understryker, att den genom gällande banklag införda rätten för bank att genom förvärv av bostadsrätt anskaffa lokaler för rörelsen icke ger banken möjlighet att — på samma sätt som vid förvärv av fastighet — lösa eventuell bostadsfråga för anställd. Denna omständighet framstår särskilt som en besvärande olägenhet i fall, där bank i rationaliseringssyfte vill försälja bankfastighet och därefter tillgodose lokalbehovet genom förvärv av bostadsrätt. Härtill kommer, att det under nu rådande situation på bostadsmarknaden kan vara angeläget för bank att möjligheterna att ordna en trängande bostadsfråga vidgas. Å andra sidan erinrar inspektionen om att det numera förefinnes en allmän strävan att minska antalet tjänstebostäder. Inspektionen har vid övervägande av de skäl som anförts ansett att ämbetsverket icke bör motsätta sig en viss utvidgning av bankernas befogenheter i förevarande avseende. Ett generellt medgivande att förvärva bostadsrätt för att bereda bostad åt anställd bör emellertid, hävdar inspektionen, utnyttjas med stor varsamhet, och en förutsättning för ett införande i banklagen av en bestämmelse härom bör därför vara att en sådan rätt begagnas med stor urskillning.

Enär den ifrågasatta uppmjukningen av 54 § banklagen kan underlätta för bankerna att lösa tjänstemännens bostadsproblem och då den icke synes äventyra det syfte lagrummet har att tillgodose, har *fullmäktige i riksbanken* icke något att erinra mot bankföreningens förslag i denna del. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* förutsätter, därest den föreslagna lagändringen blir ge-

nomförd, att bank- och fondinspektionen med särskild uppmärksamhet kommer att följa tillämpningen av denna.

Bostadsstyrelsen tillstyrker den föreslagna kompletteringen av 54 § banklagen samt anför, att styrelsen för långivning till bostadsbyggnadsföretag, som uppföres av bostadsrättsföreningar, principiellt förutsätter att varje bostadslägenhet skall upplåtas med bostadsrätt till den i lägenheten boende men att undantag från denna regel kan medgivas, dock endast i sådan omfattning och i fråga om sådana lägenheter, att det kooperativa syftet icke förfelas. Lägenheter om ett rum och kök eller kokvrå är enligt styrelsens åsikt ofta icke lämpade för upplåtelse med bostadsrätt med hänsyn till de täta omflyttningarna i dessa lägenheter och undantag brukar därför kunna medgivas för denna lägenhetstyp. Även beträffande enstaka familjebostäder kan, fortsätter styrelsen, den långivande myndigheten medgiva, att lägenheter får disponeras av exempelvis kommunen eller en industri för uthyrning till anställd, varvid då allmänt brukar förutsättas, att den person som bebor lägenheten med hyresrätt beredes möjlighet att förvärva bostadsrätten, därest han under en följd av år varit hyresgäst och uttrycker önskemål om att få bli bostadsrättshavare. En bank torde i detta avseende få bedömas på samma sätt som en kommun eller ett industriföretag.

Såväl *sparbanksinspektionen* som *Svenska sparbanksföreningen* framhåller, att samma skäl som anförts av bankföreningen till stöd för dess framställning även har sin giltighet för sparbankernas del. Beträffande behovet av ändring i sparbankslagen säger inspektionen att det redan med nu gällande regler icke synes vara uteslutet för sparbank att förvärva bostadsrätt till lägenhet för beredande av bostad åt anställd. Inspektionen anför.

Det kommer härvid helt an på vad som bör förstås med lagens föreskrift att syftet med förvärvet skall vara att bereda sparbanken lokaler för dess inrymmande. Det synes icke ha varit avsett att föreskriften skulle fattas alltför bokstavligt. I Kungl. Maj:ts proposition 1955: 151 uttalade departementschefen vid denna frågas handläggning, att i den mån sparbank hade att sörja för bostäder och semesterhem för anställda rimligt hållna utgifter härför torde kunna anses vara godtagbara inom sparbanksverksamheten. Samma ståndpunkt intog bankoutskottet i utlåtande 1955: 19, där utskottet dels uttalade sig för en tämligen liberal tolkning av uttrycket »sparbankens inrymmande» och dels ytterligare framhöll, att det torde kunna anses att vissa lokalbehov, som närmast dikterades av sparbankens tillbörliga omsorg om den anställda personalen, torde kunna tillgodoses med stöd av nu behandlade lagregler, oaktat lokalerna i fråga ej vore att betrakta som egentliga expeditionslokaler. Sparbanksinspektionen har därför icke ansett sig böra göra erinran, när sparbank såsom i ett par fall förekommit anmält, att den förvärvat eller ämnade förvärva bostadsrätt till lägenhet för beredande av bostad åt anställd. Samma ståndpunkt i tolkningsfrågan har inspektionen även intagit i ett fall, då sparbank avsåg att för en byggnadskostnad av omkring 100 000 kronor uppföra en bostad till den nytillträdande verkställande direktören i sparbanken. Avgörande för inspektionens ställningstagande var då att fastigheten helt skulle utnyttjas som tjänstebostad och att bostad för verkställande direktören ej kunde inrymmas i sparbankens nuvarande fastighet eller i tillbyggnad till denna och lämplig lägenhet ej heller fanns

att hyra å orten. Inspektionen uttalade därvid att sparbanken givetvis hade att iakttaga normal sparsamhet vid byggnadens uppförande samt beakta att de årliga kostnaderna för fastigheten vore att betrakta som en lönekostnad i den mån de icke skulle komma att täckas av den hyra, som skulle erläggas av verkställande direktören. Ej heller länsstyrelsen i vederbörande län, hos vilken sparbanken hemställt om prövning av förvärvet, gjorde någon erinran mot detsamma. Sparbanksinspektionen vill understryka att under den tolkning, varom nu är fråga, endast torde kunna inrymmas förvärv, som enligt departementschefens ovan återgivna uttalande innebär rimligt hållna utgifter.

Även med den här hävdade tolkningen av de bestämmelser, som reglera sparbanks rätt att förvärva bostadsrätt till lägenhet för beredande av bostäder åt anställda kommer frågan i ett delvis annat läge, därest uttrycklig sådan rätt skulle tillerkännas affärsbankerna genom bestämmelse i banklagen. Den skillnad i uttryckssättet som sedan skulle föreligga mellan sparbankslagen och banklagen kunde lätt leda till den uppfattningen, att det även föreläge en skillnad i sak. Någon anledning till större restriktivitet för sparbankerna än för affärsbankerna i denna förvärvsfråga förefinnes enligt sparbanksinspektionens mening icke i annan mån än att de mindre sparbankerna, varav antalet är stort, givetvis böra iakttaga särskild försiktighet vid förvärv av bostadsrätt liksom vid förvärv av annan egendom. Införande i sparbankslagen av uttrycklig rätt för sparbank att förvärva bostadsrätt till lägenhet för beredande av bostäder åt anställda torde emellertid kunna föras med den kommentaren, att det i fortsättningen liksom hittills endast bör vara fråga om försiktigt hållna utgifter för ändamålet.

Svenska jordbrukskreditkassan anser, såsom tidigare nämnts, att man även inom jordbrukskasserörelsen bör få samma möjlighet som bankerna att förvärva bostadsrätt.

Frågan om kreditgivning mot säkerhet av vissa aktier m. m.

Bankföreningens i denna del gjorda framställning har föranlett vissa reservationer från några remissinstansers sida, men i övrigt lämnats utan erinran vid remissbehandlingen.

Bank- och fondinspektionen yttrar i sitt remissvar.

1949 års banklagssakkunniga föreslog — — —, att förbudet mot belåning av förvaltningsbolags aktier eller förlagsbevis skulle uppmjukas så, att undantag skulle göras beträffande bolag vilkas aktier inregistrerats vid fondbörs inom riket och därstädes dagligen uppropades. Förslaget tillstyrktes av bland andra bank- och fondinspektionen men ledde icke till lagstiftning. Bankföreningen yrkar nu på anförda skäl att förslaget upptages till ny prövning.

Inspektionen har icke anledning frångå sin positiva inställning i princip till nämnda förslag. För att närmare klargöra sin uppfattning vill inspektionen anföra följande.

Medgivande att belåna holdingbolagsaktier måste förenas med vissa regler, så att ej sådana risker och förluster uppkommer, som man genom nuvarande förbud velat förhindra. Den omständigheten, att ett holdingbolags aktier representerar toppvärdet i andra företag utgör obestriddigen en svaghet, men betydelsen av denna svaghet kan väsentligt reduceras av en tillfredsställande riskfördelning. Enligt inspektionens mening bör därför så-

som villkor för belåningsbarhet i första hand fordras att vederbörande förvaltningsbolag har en utpräglad riskfördelning: tillgångarna skall vara placerade i ett flertal sinsemellan oberoende företag. En sådan fördelning verkar utjämnande och stabiliserande på värdet av aktierna i bolagen. Aktier i förvaltningsbolag, som helt bygger sin verksamhet på endast ett eller ett fåtal företag, bör sålunda icke godtagas såsom säkerhet i bank. Vidare bör förvaltningsbolaget såsom förutsättning för belåningsbarhet av dess aktier ha en tillfredsställande relation mellan eget och främmande kapital. Detta innebär närmast att företaget icke har permanent behov av större upplåning, d. v. s. icke långfristigt har sitt aktieinnehav satt som säkerhet för skuld. En sådan pantsättning medför nämligen att det läge uppstår, som man genom förbudet mot belåning velat undvika. Slutligen är det av stor betydelse för belåningsbarhet att det också finns en marknad för aktierna, d. v. s. de skall vara lätt realiserbara; en viss garanti för att så är förhållandet föreligger, om aktierna är inregistrerade på fondbörsen och där är föremål för daglig notering.

Inspektionen har med det sagda velat ange tre huvudvillkor som enligt ämbetsverkets uppfattning bör vara uppfyllda för att bank skall få belåna ett holdingbolags aktier, nämligen en bred riskfördelning, en tillfredsställande relation mellan eget och främmande kapital samt notering av aktierna på fondbörsen. Föreligger samtliga dessa förutsättningar, torde rimlig försiktighet vara iakttagen och aktierna kunna godtagas såsom säkerhet.

Vid börsstyrelsens prövning av inregistrering beaktas emellertid även andra synpunkter än sådana, som har speciellt avseende å belåningsbarhet, och därtill kommer, att de på fondbörsen inregistrerade förvaltningsbolagen är av varierande art och att karaktären efter hand kan ändras utan att aktierna därför avregistreras. Att ställa krav på inregistrering vid fondbörsen torde därför icke vara tillräckligt för att åstadkomma den sovring, som inspektionen anser erforderlig. Det torde emellertid ej heller vara möjligt att i lagtexten fixera de nu angivna riktlinjerna för belåningsrättens utövande. Inspektionen föreslår därför, att undantagsstadgandets tillämplighet göres beroende av en prövning i varje särskilt fall och att denna prövning lämpligen anförtros åt tillsynsmyndigheten.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer inspektionen, att 59 § andra stycket banklagen utformas så, att kredit mot pant av aktie i bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse, må lämnas allenast där bolagets aktier inregistrerats vid fondbörs inom riket och därstädes dagligen uppropas, dock först efter medgivande i varje särskilt fall av tillsynsmyndigheten.

Fullmäktige i riksbanken uttalar, att det nära personella sambandet mellan de större förvaltningsbolagen och bankerna måhända förtjänar att uppmärksammas och att på grund därav en lagändring kan tänkas öppna icke invändningsfria möjligheter att finansiera förvaltningsbolagens nyemissioner på grundval av bankkrediter. Ur de synpunkter fullmäktige har att företräda synes icke föreligga någon större anledning till erinran mot förslaget, men fullmäktige har ansett sig böra fästa uppmärksamheten på att den utredning, som av både Kungl. Maj:t och riksdagen förutsatts för en lagändring på ifrågavarande punkt, icke kommit till stånd.

Fullmäktige i riksgäldskontoret förutsätter att, därest föreslagen lagändring kommer till stånd, bank- och fondinspektionen med särskild uppmärksamhet skall följa bestämmelsens tillämpning.

Svenska sparbanksföreningen erinrar om att den tidigare sparbankslagen icke innehöll något förbud mot belåning av förvaltningsbolags aktier och förlagsbevis och att ej heller 1948 års sparbankssakkunnigas förslag upptog något förbud i nämnda hänseende. *Sparbanksinspektionen* hänvisar till att förbudet — såsom framgår av uttalanden i propositionen rörande 1955 års sparbankslag — hämtats från banklagen. De skäl som dikterat det kategoriska förbudet mot belåning av aktier i holdingbolag har enligt inspektionens åsikt givetvis samma principiella betydelse antingen det gäller affärsbank eller sparbank. Sker emellertid en uppmjukning av förbudet vad affärsbankerna angår, finnes enligt inspektionens mening icke tillräcklig anledning att det i oförändrad form skall kvarstå för sparbankernas del. För övrigt, fortsätter inspektionen, kan sägas, att förbudet överhuvud taget har mindre uppgift att fylla för sparbankernas vidkommande, då enligt 28 § sparbankslagen lån mot pant av aktier eller förlagsbevis må utlämnas högst till sammanlagt belopp motsvarande hälften av sparbankens fonder.

Svenska jordbrukskreditkassan framhåller betydelsen av att även jordbrukskassorna erhåller möjlighet till belåning av aktier och förlagsbevis av ifrågavarande slag.

IV. Departementschefen

Frågan om bostadsrättslägenheterna

Banklagen upptager detaljerade bestämmelser om banks rätt att för egen räkning förvärva egendom av olika slag. Utformningen av dessa bestämmelser präglas av naturliga skäl av restriktivitet. Sålunda äger bank i princip rätt att förvärva fast egendom endast när det är fråga om att tillgodose behovet av lokaler för själva bankrörelsen. Denna sedan gammalt gällande bestämmelse utvidgades genom 1955 års banklag till att jämväl avse förvärv av bostadsrätt till lägenhet under förutsättning att med fånget åsyftas att bereda banken lokaler för dess inrymmande. Bankföreningen har nu begärt en ytterligare utökning av befogenheterna, så att bank skall kunna förvärva bostadsrätt även för att bereda bostadslägenheter åt bankens anställda. I anledning av bankföreningens hemställan har från sparbankernas och jordbrukets kreditkassors sida yrkats att motsvarande befogenhet måtte komma dem till del.

Det torde såsom framgår av bostadsstyrelsens yttrande icke vara ovanligt att kommuner och industriföretag köper bostadsrättslägenheter i avsikt att upplåta dem åt anställda. Härigenom ökas kommunernas och företagens möjligheter att försäkra sig om erforderlig arbetskraft. Vad särskilt angår bankerna har dessa visserligen redan nu möjligheter att i av dem ägda fastigheter, vilka inrymmer banklokaler, till sina tjänstemän uthyra eventuellt disponibla bostadslägenheter. På grund av läget på hyresmarknaden begränsas dock möjligheterna för bankerna att förfoga över ytterligare lägenheter, som må finnas i dessa fastigheter. Såsom nämnts kan bank nu-

mera tillgodose sitt behov av lokaler för själva bankrörelsen genom att förvärva bostadsrätt. För den händelse en bank förvärvar bostadsrätt till banklokalen i stället för att inköpa hela fastigheten minskar emellertid, vilket bank- och fondinspektionen påpekat, bankens möjligheter att bereda bostad åt de anställda. De gällande bestämmelserna är särskilt besvärande för bank, som i rationaliseringssyfte vill sälja en fastighet, som är mindre lämplig för bankrörelsen, och övergå till att inneha banklokal med bostadsrätt.

Under remissbehandlingen har anförts, att det numera finns en strävan att minska antalet tjänstebostäder. Vad i detta hänseende framhållits synes emellertid icke utgöra hinder för ett genomförande av en lagändring med den jämförelsevis begränsade räckvidd, varom här är fråga.

I övrigt har några egentliga invändningar icke rests mot förslaget. Vid sådant förhållande och då ett genomförande därav, såsom framgår av det tidigare sagda, icke synes äventyra syftet med bestämmelserna i 54 § lagen om bankrörelse, tillstyrker jag bankföreningens hemställan. Jag utgår därvid från att ett medgivande för bankerna att förvärva bostadsrätt för bostäder åt anställda begagnas med varsamhet samt att bank- och fondinspektionen med särskild uppmärksamhet följer tillämpningen av en sådan bestämmelse.

De skäl jag åberopat i fråga om affärsbankerna äger giltighet jämväl för sparbankerna och jordbrukets kreditkassor. Jag förordar därför att motsvarande ändringar göres i lagen om sparbanker och lagen om jordbrukskasserörelsen. Även härvidlag bör gälla att undantagsregeln begagnas med försiktighet och att vederbörande tillsynsmyndighet ågnar uppmärksamhet åt tillämpningen.

Frågan om kreditgivning mot säkerhet av vissa aktier m. m.

På grund av stadgandet i 59 § banklagen äger bankbolag icke såsom pant mottaga aktie i eller förlagsbevis utställt av bolag, vars verksamhet huvudsakligen består i att förvalta eller driva handel med aktier eller som idkar emissionsrörelse. I fråga om sparbankerna och jordbrukets kreditkassor finnes ett motsvarande stadgande i 28 § sparbankslagen och 37 § lagen om jordbrukskasserörelsen. Svenska bankföreningen har i den föreliggande framställningen hemställt om sådan ändring av banklagen, att affärsbankerna skall äga såsom pant mottaga aktier eller förlagsbevis i bolag av nämnda slag, för så vitt bolagets aktier inregistrerats å Stockholms fondbörs och därstädes dagligen uppropas. Motsvarande hemställan har för sparbankernas och kreditkassornas vidkommande gjorts av Svenska sparbanksföreningen respektive Svenska jordbrukskreditkassan.

Vid remissbehandlingen av bankföreningens framställning har uttalats vissa betänkligheter mot ett genomförande av den av föreningen föreslagna lagändringen. Sålunda har fullmäktige i riksbanken påtalat, att det nära personella sambandet mellan de större förvaltningsbolagen och bankerna kan tänkas öppna icke invändningsfria möjligheter att finansiera nyemis-

sioner i förvaltningsbolagen medelst bankkrediter. Bank- och fondinspektionen har i sitt remissyttrande funnit sig icke kunna utan vidare godtaga förslaget. Med hänsyn till att förvaltningsbolagen är av varierande art och att karaktären efter hand kan ändras, anser inspektionen, att tillräcklig sovring i förevarande hänseende icke erhålles enbart genom villkoret om inregistrering å fondbörsen. Inspektionen finner det därför erforderligt att undantagsstadgandets tillämpning blir beroende av prövning i varje särskilt fall av tillsynsmyndigheten.

Den av bankföreningen föreslagna uppmjukningen av förbudet i 59 § banklagen överensstämmer med det förslag som 1949 års banklagssakkunniga framlade i sitt år 1952 avgivna betänkande. I likhet med vad som uttalades i 1955 års proposition till riksdagen med förslag till ny banklag finner jag konsekvenserna av den ifrågasatta lagändringen i viss mån svåra att överblicka. Under remissbehandlingen av den nu föreliggande framställningen har också från vissa håll givits uttryck för en restriktivare hållning än tidigare. Vid angivna förhållanden synes ytterligare överväganden i frågan tills vidare böra anstå. Det bör också nämnas, att — där est kreditgivning varom nu är fråga göres beroende av vederbörande tillsynsmyndighets prövning — vissa spörsmål aktualiseras med hänsyn till att tillsynen över sparbankerna utövas av annan myndighet än fallet är med bankerna och jordbrukets kreditkassor.

Under hänvisning till det anförda är jag ej beredd att för närvarande framlägga något förslag med anledning av bankföreningens framställning i nu förevarande hänseende.

V. Departementschefens hemställan

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom finansdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;
- 2) lag om ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 40 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över nämnda lagförslag — vilka såsom *Bilaga*¹ torde få fogas vid statsrådsprotokollet för denna dag — måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Åke Sanell

¹ Denna bilaga, vilken är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 januari 1959.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden BECKMAN,
E. SÖDERLUND,
TAMMELIN,
regeringsrådet NEVRELL.

Enligt lagrådet den 14 januari 1959 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 28 november 1958, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;

2) lag om ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker; samt

3) lag om ändrad lydelse av 40 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn Åke Åhström.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:

Clas Amilon

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 ja-
nuari 1959.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, lagrådets den 16 januari 1959 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 28 november 1958 remitterade förslagen till

1) lag om ändrad lydelse av 54 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse;

2) lag om ändrad lydelse av 32 § lagen den 3 juni 1955 (nr 416) om sparbanker; samt

3) lag om ändrad lydelse av 40 § lagen den 25 maj 1956 (nr 216) om jordbrukskasserörelsen.

Föredragande departementschefen hemställer, att förslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ake Sanell